

Eduskunnan ympäristökäsikirja

EDUSKUNNAN KANSLIAN JULKAISU 1/2008

EDUSKUNTA

Eduskunnan ympäristökäsikirja

elokuu 2008

EDUSKUNNAN KANSLIAN JULKAISU 1/2008

EDUSKUNTA

ISBN 978-951-53-3089-5 (nid.)
ISBN 978-951-53-3090-1 (PDF)
ISSN 1239-1638

EDITA PRIMA OY, HELSINKI 2008

Sisälllys

1 JOHDANTO	5
1.1 Eduskunnan Ympäristöturvallisuusohjelmatyöryhmä – Yrttitarhan työskentely	6
2 EDUSKUNNAN YMPÄRISTÖPOLITIikka	7
3 TOIMINNAN SUUNNITTELU	8
3.1 Ympäristönäkökohtien ja -vaikutusten tunnistaminen	8
3.2 Lakisäätteiset ja muut vaatimukset	9
3.2.1 Laki ja asetukset	9
3.2.2 Muut vaatimukset	9
3.3 Päämäärät ja tavoitteet	9
3.4 Ympäristöohjelma	9
4 YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄN TOTEUTTAMINEN JA YLLÄPITO	10
4.1 Organisaatio ja vastuut	10
4.2 Koulutus	10
4.3 Ympäristöjärjestelmään liittyvä tiedottaminen	11
4.3.1 Sisäinen tiedottaminen	11
4.3.2 Ulkoinen tiedottaminen	11
4.3.3 Kriisiviestintä	11
4.4 Ympäristöjärjestelmän dokumentointi	11
4.5 Ympäristöjärjestelmää koskevien asiakirjojen valvonta	12
4.6 Valmius ja toiminta hätätilanteissa	12
5 ARVIOINTI	13
5.1 Ympäristövaikutusten seuranta ja mittaukset	13
5.2 Lakisäätteisten ja muiden ympäristöä koskevien vaatimusten täyttymisen arviointi	13
5.3 Poikkeamat, korjaavat ja ehkäisevät toimenpiteet	13
5.4 Ympäristötallenteet	14
5.5 Sisäinen auditointi	14
5.6 Johdon katselmus	14

LIITE	15
YMPÄRISTÖOHJELMA 2008–2010	15
1 LÄMPÖENERGIA.....	16
2 SÄHKÖENERGIA	16
3 JÄTEHUOLTO JA KIERRÄTYS.....	17
4 IT-LAITTEIDEN HANKINTA, KÄYTTÖ JA KIERRÄTYS	18
5 PAPERIN KULUTUS.....	18
6 TOIMISTOTARVIKKEIDEN HANKINTA	19
7 SISÄINEN JA ULKOINEN TIEDOTTAMINEN.....	19
8 SIIVOUSTYÖ.....	20
9 SISÄISET KULJETUKSET	20

1 JOHDANTO

Kansliatoimikunta asetti 9.11.2006 Eduskunnan Ympäristöturvallisuusohjelmatyöryhmän – Yrttitarhan, jonka tehtävänä oli tuottaa eduskunnan ympäristöjärjestelmä. Ympäristöjärjestelmän avulla eduskunta voi seurata, hallita, parantaa ja raportoida toimintansa ympäristövaikutuksia järjestelmällisesti. Työryhmän työskentely perustui ja oli jatkotyöskentelyä ympäristöturvallisuusohjelman ensimmäisessä vaiheessa tuotettuun Eduskunnan ympäristökartoitusraporttiin (Eduskunnan kanslian julkaisu 4/2006).

Ympäristöturvallisuusohjelmatyöryhmän työskentelyn ensimmäisessä vaiheessa tehtiin alustava ympäristökatselmus ja laadittiin Ympäristöpolitiikka-vetoomus. Toisessa vaiheessa määritettiin ympäristökatselmuksen tuloksiin perustuvat ympäristöpäämäärät ja -tavoitteet. Työryhmän esityksen pohjalta eduskunta valitsi ne keskeiset ympäristönäkökohdat, joihin se haluaa vaikuttaa, ja hyväksyi ympäristöohjelman, jolla päämäärät ja tavoitteet saavutetaan.

Tässä toisessa vaiheessa tuotetussa ympäristökäsikirjassa on kuvattu yleisellä tasolla eduskunnassa toteutettavat ympäristöperiaatteet ja -toimintatavat. ISO 14001 -standardin mukainen ympäristökäsikirja sisältää myös kuvauksen ympäristöjärjestelmän osista. Ympäristökäsikirjassa kerrotaan periaatteet, joiden pohjalta luodaan ja ylläpidetään järjestelmää, jonka avulla eduskunnan toiminnoissa hallitaan ympäristöön liittyviä ilmiöitä ja asioita. Konkreettiset tavoitteet ja vastuuhenkilöt sekä -tahot on esitetty käsikirjassa alueittain.

Painettu Eduskunnan ympäristökäsikirja (Eduskunnan kanslian julkaisu 1/2008) edustaa tilannetta 17.6.2008. Päivitettävää julkaisua ylläpidetään sähköisenä versiona eduskunnan verkkosivulla.

Ympäristöturvallisuusohjelmatyöryhmään kuuluivat puheenjohtaja, kansanedustaja Erkki Pulliainen, varapuheenjohtaja, turvallisuusjohtaja Jukka Savola, Riitta Huikari-Hyvönen, Seppo Jolkkonen, Satu Keitaanpää, Pentti Kykkänen, Minna Majuri, Tuula Nyström, Timo Saikkonen, Pekka Siitonen, Barbro Söderlund ja Antti Vehmas eduskunnasta sekä TKK Dipolista Helka Julkunen ja Seija Piipponiemi-Lahti.

Työryhmän työ valmistui aikataulun mukaisesti.

Kansliatoimikunta asetti 17.6.2008 ympäristöjärjestelmästä vastaavan Yrtti-työryhmän ja nimitti ympäristöpäälliköksi (oto) turvallisuusjohtaja Jukka Savolan, jonka johdolla ryhmä toimii. Yrtti-ryhmässä on edustettuina ne yksiköt, joiden tehtäviin ympäristöasiat olennaisesti liittyvät tai joiden toiminta on olennaista ympäristötavoitteiden toteuttamisen kannalta. Ryhmä arvioi ja määrittää vuosittain ympäristöpäällikön johdolla tärkeät ympäristönäkökohdat, joiden ympäristövaikutuksia seurataan.

1.1 Eduskunnan Ympäristöturvallisuusohjelmatyöryhmä - Yrttitarhan työskentely

Kansliatoimikunnan ajalle 9.11.2006–31.8.2008 asettaman Eduskunnan Ympäristöturvallisuusohjelmatyöryhmän – Yrttitarhan tehtävänä oli tuottaa eduskunnan ympäristöjärjestelmä. Ympäristöohjelman, ympäristöjärjestelmän toimeenpano-osan työstämisen perustana oli eduskunnan oman henkilöstön osallistuminen. Työryhmän työskentely vaiheistettiin siten, että työssä voitiin edetä ISO 14001 -standardin mukaisesti.

Työryhmä kokoontui kaikkiaan 7 kertaa, jonka lisäksi pidettiin erillinen työpaja 6.11.2007, jossa työstettiin ympäristöohjelman käytännön tason konkreettisia toimenpiteitä yksikkötasolla.

Vihreä Lippu -päivänä 2.2.2007 eduskunnassa vierailivat Yrttitarha-työryhmän kutsusta Pihkakosken koulun Vihreän oppilaskunnan edustajat järjestäen leikkimielisen lajittelukisan työntekijöille ja kansanedustajille.

Työryhmän perehdytys- ja koulutusristeilyllä 14.–16.3.2007 työryhmä tutustui Silja Linen ympäristöjärjestelmään. Lisäksi ryhmän jäsenet vierailivat Suomen Ympäristökeskuksessa 30.5.2007.

Energiansäästöviikon 8.–14.10.2007 ohjelmaan Yrttitarha-työryhmä osallistui toteuttamalla kahden tunnin mittaisen energiansäästöä koskevan koulutustilaisuuden eduskunnassa 12.10.2007.

Työryhmä jätti viisi ympäristöasioihin liittyvää parannusehdotusta, joista osa toteutettiin työskentelyn kuluessa.

Yrttitarha-työryhmä valittiin 28.9.2007 eduskunnan peruskorjaushankkeen yhdeksi käyttäjäryhmäksi, joka tuotti peruskorjaussuunnitteluun konkreettisia ehdotuksia ympäristönäkökulmasta ja joka toimi vuorovaikutuksessa peruskorjauksen muun projektiorganisaation kanssa.

Muihin eduskunnassa samaan aikaan meneillään oleviin kehittämisprojekteihin pyrittiin vaikuttamaan ympäristönäkökulmaa korostaen.

Ympäristöjärjestelmää luotaessa käytettiin hyväksi parhaita mahdollisia käytäntöjä ja lähteaineistoja. Verkottumista ja yhteistyötä muiden kansallisten parlamenttien kanssa tullaan vahvistamaan jatkotyöskentelyssä sitä mukaa kun muualla käynnistyy vastaavia ympäristöhankkeita.

2 EDUSKUNNAN YMPÄRISTÖPOLITIikka

Eduskunnan ympäristöpolitiikka on kirjoitettu vetoomukseen muotoon seuraavasti:

Luonnonvarojen säästeliäs käyttö ja ympäristön kuormituksen vähentäminen on yhteinen asiamme. Vetoamme: Omaksukaamme työskentelytavat, jotka edistävät sitä. Säästäkäämme energiaa ja paperia, lajitelkaamme kierrätettävä materiaali, suosikaamme julkisia kulkuneuvoja. Älkäämme epäröikö sammuttaa valoja poistuessaamme työhuoneesta yli 15 minuutiksi ja tietokonettamme yöksi; välttäämme turhaa sähköisten viestien ja asiakirjojen tulostusta, ja kun tulostamme, tulostakaamme myös kaksipuolisia kopioita. Pieniltäkin tuntuvat teot vaikuttavat, kun meitä on paljon.

Päätöksillään hallinto tukee energiaa ja materiaalia säästävää työskentelyä ja toimii esikuvana. Tiedotuksesta hoidetaan mahdollisimman suuri osa sähköisesti. Julkaisut jaetaan vain niitä haluaville. Tuotteita ja palveluita hankittaessa otetaan huomioon ympäristönäkökohdat. Riittäväällä koulutuksella ja selkeillä ohjeilla tähdätään siihen, että jokainen eduskunnassa työskentelevä tietää, miten voi osallttaa parantaa toimintaansa.

Eduskunta rakentaa parhaillaan ympäristöjärjestelmää, jonka avulla seurataan ja hallitaan toiminnan ympäristövaikutuksia. Järjestelmän pohjaksi on tehty ympäristökartoitus. Vuosittain laaditaan ympäristöraportti. Tarttukaamme toimeen, jos näyttää siltä, että sanat ja teot, tavoitteet ja todellisuus ovat ristiriidassa.

3 TOIMINNAN SUUNNITTELU

3.1 Ympäristönäkökohtien ja -vaikutusten tunnistaminen

Yrtti-ryhmä arvioi ja määrittää vuosittain ympäristöpäällikön johdolla ne tärkeät ympäristönäkökohdat, joiden ympäristövaikutuksia tullaan seuraamaan. Ympäristönäkökohdat tarkastetaan sekä arvioidaan aina toiminnan muuttuessa ja johto hyväksyy ne auditoinnin ja vuosittaisen ympäristöraportoinnin yhteydessä.

Kartoitusten perusteella eduskunnan toiminnassa merkittäviksi ympäristönäkökohdiksi muodostuivat seuraavat kohteet:

- energian ja veden kulutus
- jätteet
- siivouksen ympäristöasiat
- siisteys ja turvallisuus
- ympäristöä mahdollisimman vähän kuormittavat hankinnat
- ympäristöasioiden huomioiminen matkustuksessa ja kuljetuksissa
- kulutuksen vähentäminen
- tiedot ja asenteet
- ympäristöasioista tiedottaminen
- kemikaalit
- onnettomuudet ja tulipalot

Luettelossa mainituista merkittävistä ympäristönäkökohdista on valittu liitteenä olevaan 2008–2010 ympäristöohjelmaan ne, joihin keskitytään tässä vaiheessa. Valituille ympäristönäkökohdille on luotu mittarit, tavoitteet ja päämäärät sekä kehitysohjelmat ja ne on otettu huomioon ohjeistuksessa. Nämä ja toimenpiteet on kirjattu liitteenä olevaan ympäristöohjelmaan. Toiminnan edetessä tapahtuvan arvioinnin myötä tai vuosittaisen ympäristökatselmuksen pohjalta ympäristöohjelma päivitetään. Tällöin valittaville, myös uusille havaituille merkittävälle ympäristönäkökohdille luodaan mittarit ja tavoitteet ja ne otetaan huomioon ohjeistuksessa.

3.2 Lakisääteiset ja muut vaatimukset

3.2.1 Laki ja asetukset

Ympäristöjärjestelmää koskevista laeista, asetuksista ja direktiiveistä on luettelo ympäristökartoitusraportissa (Eduskunnan kanslian julkaisu 4/2006). Yrtti-ryhmä seuraa ympäristöalan lakien kehitystä sekä muutosia ja tiedottaa ympäristöjärjestelmää koskevista muutoksista tarpeellisille tahoille. Yrtti-ryhmä huolehtii ympäristöjärjestelmää koskevan laki- ja asetusluettelon päivittämisestä. Luettelon ajantasaisuus tarkistetaan auditoinnin yhteydessä.

3.2.2 Muut vaatimukset

Yrtti-ryhmä seuraa muita ympäristöjärjestelmään liittyviä määräyksiä, kuten esim. omat vaatimukset alihankkijoille.

3.3 Päämäärät ja tavoitteet

Toiminnan haitallisia ympäristövaikutuksia pyritään pienentämään siten kuin se on taloudellisesti ja olemassa olevan parhaan käytettävissä olevan tekniikan sekä tiedon avulla mahdollista. Ympäristöpäämäärät perustuvat eduskunnan ympäristöpolitiikkaan ja merkittäviin ympäristönäkökohtiin. Päämäärien toteutumista seurataan mittareilla, joiden avulla voidaan arvioida tavoitteiden toteutumista vuosittain. Merkittävien ympäristönäkökohtien arvioimiseen käytettävät menetelmät ja mittarit on vahvistettu johdon katselmuksessa. Yrtti-ryhmä seuraa tavoitteiden toteutumista ja tekee suunnitelmia niiden saavuttamiseksi. Ympäristötavoitteiden toteumaa seurataan vuosittain ympäristöraportoinnin ja auditoinnin yhteydessä.

3.4 Ympäristöohjelma

Ympäristökäsikirjan liitteenä on kansliatoimikunnan 17.6.2008 hyväksymä yhdeksän keskeisen ympäristönäkökohdan ympäristöohjelma, jonka toteuttamiseen Yrtti-ryhmä on sitoutunut ja jonka toteutumista seurataan. Jatkuvasti, ajankohtaisia tarpeita vastaamaan päivitettävä ympäristöohjelma tarkistetaan vuosittain.

4 YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄN TOTEUTTAMINEN JA YLLÄPITO

Ylin johto varmistaa, että ympäristöjärjestelmän luomiselle, toteuttamiselle, ylläpidolle ja kehittämiselle välttämättömät resurssit ovat saatavilla. Resursseihin sisältyvät henkilöresurssit ja erityistaidot, organisaation infrastruktuuri, teknologia ja taloudelliset resurssit. Roolit, vastuut ja valtuudet määritellään ja dokumentoidaan ja niistä tiedotetaan, jotta tehokas ympäristöasioiden hallinta olisi mahdollista. Eduskunnan ylin johto on nimittänyt edustajat, joille muista vastuista riippumatta on määritelty roolit, vastuut ja valtuudet:

- varmistaa, että ympäristöjärjestelmää toteutetaan ja ylläpidetään kansainvälisen ISO 14001 -standardin vaatimusten mukaisesti
- saada ympäristöjärjestelmän toiminnasta tietoa katselmusta varten sekä varmistaa ympäristöasioiden hoidon jatkuvan parantumisen.

4.1 Organisaatio ja vastuut

Kansliatoimikunta asetti 17.6.2008 ympäristöjärjestelmästä vastaavan Yrtti-työryhmän ja nimitti ympäristöpäälliköksi (oto) turvallisuusjohtaja Jukka Savolan sekä apulaisympäristöpäälliköksi (oto) konemestari Pekka Siitosen. Yrtti-ryhmässä on edustajat niistä yksiköistä, joiden tehtäviin ympäristöasiat olennaisesti liittyvät tai joiden toiminta on olennaista ympäristötavoitteiden toteuttamisen kannalta.

Yrtti-ryhmä valvoo, että ympäristökäsikirja ja sen sisältämien toimintaohjeiden määrittämä ympäristöjärjestelmä toteuttaa ISO 14001 -standardin vaatimukset. Yrtti-ryhmä ylläpitää ja kehittää ympäristöjärjestelmää, ja sitä kautta parantaa jatkuvasti eduskunnan ympäristöasioiden hoidon tasoa. Ympäristöpäällikkö raportoi ympäristöasioista tarvittaessa johdoryhmälle.

Yrtti-ryhmän jäsenet valvovat, että yksiköissä noudatetaan ympäristökäsikirjassa ja toimialakohtaisissa toimintaohjeissa esitettyjä periaatteita. Jokainen työntekijä noudattaa omaa työtään koskevia toimintaohjeita ja edistää ympäristöasioita omassa yksikössään.

4.2 Koulutus

Henkilökunnan koulutuksen tärkeimpänä tavoitteena on, että kaikki oppivat tuntemaan omaan työhönsä liittyvät ympäristövaikutukset, tiedostavat keinoja niiden vähentämiseksi ja ymmärtävät ympäristöpolitiikan tärkeimmän sisällön.

Yrtti-ryhmän jäseniä koulutetaan oman vastuualueensa toiminnan ympäristövaikutuksia koskevan tiedon omaksumiseen, ja he huolehtivat edelleen tiedon siirtämisestä muille työntekijöille.

Ympäristöaiheisten kurssien ja koulutusten todistukset ja ohjelmat tallennetaan eduskunnassa vallitsevan käytännön mukaisesti.

4.3 Ympäristöjärjestelmään liittyvä tiedottaminen

4.3.1 Sisäinen tiedottaminen

Eduskunnan sisäisestä ympäristötiedottamisesta vastaa Yrtti-ryhmä eduskuntatiedotuksen kanssa sovittavalla tavalla.

Sisäisen tiedottamisen tavoitteena on antaa henkilökunnalle tietoa eduskuntaa koskevista ympäristöasioista ja antaa heille valmiudet kehittää eduskunnan ympäristötoimia. Henkilökunnan kehitysehdotukset ja kyselyt, jotka koskevat ympäristöjärjestelmää, ohjataan Yrtti-ryhmän jäsenille. Vakavien ympäristöjärjestelmään liittyvien poikkeamien sattuessa sisäisestä tiedotuksesta vastaa eduskunnan ympäristöpäällikkö.

4.3.2 Ulkoinen tiedottaminen

Eduskuntatiedotus vastaa yhteistyössä Yrtti-ryhmän kanssa ympäristöjärjestelmään liittyvästä tiedottamisesta. Ulkopuolelta tuleviin ympäristöjärjestelmää koskeviin kysymyksiin vastaa ympäristöpäällikön koordinoimana Yrtti-ryhmä sekä eduskuntatiedotus.

4.3.3 Kriisiviestintä

Kriisiviestinnässä noudatetaan eduskunnan kriisiviestintätapoja.

4.4 Ympäristöjärjestelmän dokumentointi

Eduskunnan ympäristöjärjestelmän dokumentointi sisältää:

- ympäristöpolitiikan, sekä sen päämäärät ja -tavoitteet
- ympäristöjärjestelmän laajuuden kuvauksen
- ympäristöjärjestelmän pääosien ja niiden vuorovaikutusten kuvauksen sekä viittaukset asiaan liittyviin asiakirjoihin
- ISO 14001 -standardin edellyttämät asiakirjat, jotka organisaatio on määrittänyt tarpeellisiksi varmistamaan organisaation merkittäviin ympäristönäkökohtiin liittyvien prosessien tehokkaan suunnittelun, toiminnan ja valvonnan

Tämä ympäristökäsikirja sisältää ympäristöjärjestelmän kuvauksen. Toimintayksiköillä on toimialakohtaisia ohjeita.

4.5 Ympäristöjärjestelmää koskevien asiakirjojen valvonta

Ympäristökäsikirjan ja sen liitteenä olevan ympäristöohjelman jakelusta vastaa Yrtti-ryhmä. Ryhmän jäsenet vastaavat omalla toimialueellaan ympäristökäsikirjan ja ympäristöohjelman saatavuudesta. Ympäristökäsikirjan sisältöä arvioidaan ympäristöauditointien ja ympäristökatselmusten yhteydessä, joissa päätetään tarpeellisista muutoksista. Muutoksista vastaa Yrtti-ryhmä.

Toimipisteiden ympäristöohjeet päivitetään tarvittaessa. Ympäristöjärjestelmän toimintaohjeita ja asiakirjoja säilytetään vastuullisissa yksiköissä vallitsevien, mm. asiakirjojen arkistointia ja -säilytystä koskevien ohjeiden mukaisesti.

Vuosittain tehdyn sisäisen ympäristöauditoinnin pohjalta Yrtti-ryhmä kokoaa ja valmistelee materiaalin ympäristöraporttiin. Auditoinnista saatujen tulosten pohjalta Yrtti-ryhmä päivittää ympäristöohjelman, jonka johtoryhmä tarvittaessa hyväksyy.

4.6 Valmius ja toiminta hätätilanteissa

Eduskunnalla on pelastussuunnitelma. Pelastussuunnitelmien ylläpidosta vastaa turvallisuusyksikkö. Turvallisuuslaitteita testataan säännöllisesti.

5 ARVIOINTI

5.1 Ympäristövaikutusten seuranta ja mittaukset

Eduskunta seuraa toiminnan ympäristövaikutuksia merkittävien ympäristönäkökohtien pohjalta rakennetuilla mittareilla (liitteenä oleva ympäristöohjelma). Mittarit on hyväksytty eduskunnan eri yksiköiden kanssa tehdyssä ympäristökatselmuksessa ja ne on liitetty eduskunnan jo käytössä oleviin prosessienhallintajärjestelmiin. Mittareilla seurataan vain merkittäviä ympäristönäkökohtia, joskin Yrtti-ryhmä seuraa jatkuvasti toimintaa ja ympäristöasioihin liittyvää kehitystä ja muutosten tapahtuessa pisteyttää tarvittaessa ympäristönäkökohdat uudelleen.

5.2 Lakisääteisten ja muiden ympäristöä koskevien vaatimusten täyttymisen arviointi

Yrtti-ryhmä seuraa lakisääteisten ja muiden vaatimusten täyttymistä jatkuvasti sovitun työskentelyjakson puitteissa ja vaatimusten täyttymisen tarkistetaan vuosittain.

Puutteiden havaitsemisen yhteydessä tehdään suunnitelma siitä kuinka tilanne saadaan vastaamaan vaadittavaa tasoa. Suunnitelman toteutumista valvotaan, käydään läpi eduskunnan toimintaa ja peilataan sitä sen hetkiseen ympäristölainsäädäntöön ja muihin vaatimuksiin, joihin eduskunta on sitoutunut. Määräaikaisten arviointien tulokset tallennetaan niin, että niitä voidaan tarvittaessa tarkastella.

5.3 Poikkeamat, korjaavat ja ehkäisevät toimenpiteet

Rekisteröitäviksi poikkeamiksi voidaan eduskunnassa luokitella:

- katkokset lämmön-, sähkön- tai veden toimituksessa
- läheltä piti -tilanteet, joilla toteutuessaan olisi ollut huomattava ympäristövaikutus, esim. putkirikko
- odottamattomat päästöt ilmakehään, veteen, maaperään tai ympäröivään luontoon, esim. kuljetusauton rikkoontumisesta aiheutuva vuoto
- vaaraa aiheuttavat tilanteet, esim. tulipalo

Poikkeamille määrätään vastuuhenkilöt. Poikkeamien kirjaamisesta vastaavat yksiköiden vastuulliset virkamiehet ja he raportoivat Yrtti-ryhmälle.

Vastuuhenkilöiden on poikkeaman sattuessa minimoitava poikkeaman välittömiä vaikutuksia mahdollisuuksien mukaan sekä tutkittava poikkeama ja siihen johtaneet syyt.

Poikkeaman selvittämisen jälkeen suunnitellaan ehkäisevät ja korjaavat toimenpiteet, joiden tavoitteena on estää vastaavan tilanteen uusiutuminen. Suunniteltujen toimenpiteiden on oltava oikeassa suhteessa tapahtuneeseen poikkeamaan ja ongelman laajuuteen nähden.

Nimettävät vastuuhenkilöt valvovat, että korjaavat toimenpiteet tehdään ja että niiden vaikutukset ovat riittävät olemassa olevaan ongelmaan nähden.

Korjaavista ja ehkäisevistä toimenpiteistä aiheutuneet muutokset tallennetaan Yrtti-ryhmässä sovitulla tavalla. Ympäristökäsikirjaan esitetyt muutokset otetaan käsittelyyn välittömästi tai harkinnan tuloksena seuraavan ympäristökatselmuksen yhteydessä.

5.4 Ympäristötallenteet

Tallenteet ovat ympäristöasiakirjojen dokumentointia, joiden avulla voidaan jälkeenpäin osoittaa toiminnan ja tuotteen vaatimustenmukaisuus, periaatteiden ja päämäärien toteutuminen sekä ympäristönäkökohtien huomioiminen päätöksiä tehtäessä. Yrtti-ryhmä huolehtii ympäristöasiakirjojen, esim. kokousmuistioiden asianmukaisesta käsittelystä ja säilyttämisestä. Ympäristöasiakirjojen käsittelyssä ja säilyttämisessä noudatetaan yleisiä, käytössä olevia mm. asiakirjoja koskevia arkistointi- ja toimintaohjeita sekä esim. viranomaisvaatimusten mukaisia tallennusaikoja.

5.5 Sisäinen auditointi

Yrtti-ryhmä järjestää kerran vuodessa suunnittelukokouksen, jossa päätetään seuraavan auditointikauden ohjelma. Samalla päivitetään ympäristöohjelman sisältö vuoden aikana kerittyneiden havaintojen pohjalta ja sovitaan uusista toimenpiteistä. Pääperiaate on, että jokainen ympäristöohjelmassa mainittu pääprosessi ja -toiminto auditoidaan vuosittain. Auditointitiheyden valintaan vaikuttavat kuitenkin arvioitavan kohteen tila (esim. merkittävät muutokset) ja tärkeys siten, että kokonaistoiminnan kannalta tärkeimmät kohteet auditoidaan useammin tai perusteellisemmin. Toisaalta arviointeja kohteen ympäristötavoitteiden toteutumisesta voi harventaa, jos auditoitava kokonaisuus on osoittanut jatkuvaa myönteistä kehitystä ilman merkittäviä poikkeamia.

Sisäisen auditoinnin tulokset tallennetaan sovitusti.

5.6 Johdon katselmus

Johtoryhmä käy vuosittain läpi ja hyväksyy johdon katselmuksena Yrtti-ryhmän valmisteleman ympäristöraportin, joka sisältää kuvauksen menneen kauden toiminnasta, sen tuloksista sekä suunnitelman ympäristöasioiden kehittämiseksi edelleen. Ympäristöraportin muoto, laajuus ja tarkkuus sovitaan erikseen.

LIITE

YMPÄRISTÖOHJELMA 2008-2010

Eduskunnan 2008–2010 ympäristöohjelmaan on valittu seuraavat keskeiset ympäristönäkökohdat, jotka päivittyvät jatkossa. Tulevina vuosina myös liikkuminen ja kuljetukset, veden kulutus sekä keittiöiden toiminta tullaan sisällyttämään ympäristöohjelmaan.

- 1 Lämpöenergia
- 2 Sähköenergia
- 3 Jätehuolto ja kierrätys
- 4 IT-laitteiden hankinta, käyttö ja kierrätys
- 5 Paperin kulutus
- 6 Toimistotarvikkeiden hankinta
- 7 Sisäinen ja ulkoinen tiedottaminen
- 8 Siivoustyö
- 9 Sisäiset kuljetukset

A- ja E-rakennusten osalta ympäristöohjelmaan kuuluvat asiat on sisällytetty pääosin peruskorjaushankkeeseen. Yrtti-ryhmä toimii peruskorjaushankkeen käyttäjäryhmänä, joka tuottaa peruskorjaussuunnitteluun konkreettisia ehdotuksia ympäristönäkökulmasta ja joka toimii vuorovaikutuksessa peruskorjauksen muun projektiorganisaation kanssa.

1 LÄMPÖENERGIA

Lämpöenergia Pikkuparlamentti

Tavoite Lämpöenergian kulutuksen vähentäminen 10 % 2009 vuoden loppuun mennessä verrattuna vuoden 2007 vastaavan ajankohdan tasoon.			Mittari Lämpöenergian kulutus kWh/m ³
Toimenpide	Vastuhenkilö	Aikataulu	Tehty
Lämmöntalteenottojärjestelmän käyttöönotto	Matti Vuori Pekka Siitonen	jatkuvaa	
Lämpötilojen säätö mahdollisuuksien mukaan seuraavasti: - työtilat + 21 °C - kesäaikana kaukokylmä	Matti Vuori Pekka Siitonen	2009	
Lämmönsäätöjen ja seurannan automatisoinnin parantaminen	Matti Vuori Pekka Siitonen	2009	

Lämpöenergia A- ja E-rakennukset

Lämpöenergian kulutusta vähennetään parhain mahdollisin keinoin peruskorjauksen yhteydessä, esimerkiksi rakentamalla lämmöntalteenottojärjestelmä, tiivistämällä ja uusimalla ikkunoita sekä lisäämällä seinien lämpöeristeitä.

2 SÄHKÖENERGIA

Sähköenergia Pikkuparlamentti

Tavoite Sähköenergian kulutuksen vähentäminen 5 % vuoden 2009 loppuun mennessä verrattuna vuoden 2007 vastaavan ajankohdan tasoon. Sähköenergian kulutuksen aiheuttamien hiilidioksidipäästöjen vähentäminen 5 % vuoden 2009 lopulla verrattuna vuoden 2007 vastaavan ajankohdan tasoon.			Mittari Sähkönkulutus kWh/m ²
Toimenpide	Vastuhenkilö	Aikataulu	Tehty
Ohjeistaa henkilöstöä tehostamaan valojenkäyttöä	Pekka Siitonen	jatkuvaa	
Ohjeistaa henkilöstöä tehostamaan tietokoneiden, tulostimien, kopiokoneiden ja muiden toimistolaitteiden käyttöä	Pekka Siitonen Tietohallinto-toimisto	jatkuvaa	
Valaistuksen automatisoinnin tehostaminen	Matti Vuori Pekka Siitonen	2009	
Kiinteistön LVI-laitteiden toiminnan tehostaminen	Matti Vuori Pekka Siitonen	2009	

Sähköenergia A- ja E-rakennukset

A- ja E-rakennusten sähköenergian kulutusta tehostetaan parhain mahdollisin keinoin peruskorjauksen yhteydessä. Tiedetään, että peruskorjaustyö aiheuttaa normaalia suurempaa sähkönkulutusta. Peruskorjauksen myötä sähkönkulutusta tulee lisäämään työolosuhteiden parantaminen, koska työ- ja kulkuvalojen tehoja tulee lisätä.

Selvitetään mahdollisuutta vähentää sähkönkulutuksesta aiheutuvia hiilidioksidipäästöjä. Yhtenä mahdollisuutena voi olla jonkin muun energialähteen hyödyntäminen.

3 JÄTEHUOLTO JA KIERRÄTYS

Jätehuoltoa tullaan kehittämään paljon A- ja E-rakennuksissa peruskorjauksen aikana. Peruskorjauksen aikana jätteiden määrän vähentämiseen ja lajittelun parantamiseen keskitytään erityisesti Pikkuparlamentissa.

Tavoite Kaatopaikkajätteen määrän vähentäminen mahdollisuuksien mukaan. Ongelmana peruskorjaus A- ja E-rakennuksissa.			Mittari Kaatopaikka- jätteen määrä
Toimenpide	Vastuuhenkilö	Aikataulu	Tehty
Jätehuoltosuunnitelman tekeminen	Timo Saikkonen Ilona Nokela	2008	
Selvitetään mahdollisuus lisätä lajiteltavia jakeita	Timo Saikkonen Ilona Nokela	2008	
Selvitetään energijätteen keräyksen mahdollisuus	Timo Saikkonen Ilona Nokela	2009	
Kartoitetaan keräysastioi- den tarve hankintoja varten	Timo Saikkonen Siivoustyönjohtajat	2008	
Tehdään kattava kierrä- tys- ja lajitteluopas	Timo Saikkonen Siivoustyönjohtajat	2008	

4 IT-LAITTEIDEN HANKINTA, KÄYTTÖ JA KIERRÄTYS

Hankinnoissa suurin toimija on Hansel. Yhteistyö Hanselin ja sen valitsemien puitesopimustoimittajien kanssa on tärkeää, koska hankinnoista suurin osa tapahtuu Hanselin kilpailuttamilta sopimustoimittajilta.

IT-laitteiden osalta saadaan suuri hyöty, kun vähennetään sähköä käyttäviä laitteita.

Tavoite Vähentää Energy Star -vaatimusten mukaisten IT-laitteiden käytön aiheuttamaa energiankulutusta.			Mittari Hankittujen ja kierrätettyjen laitteiden määrä
Toimenpide	Vastuhenkilö	Aikataulu	Tehty
Vähentää laitteiden, työasemien, kirjoittimien ja puhelinten määrää	Kansliatoimikunta Tietohallinto-toimisto	2010	
Ohjeistaa käyttäjät käyttämään IT-laitteita energiaa säästävasti	Tietohallinto-toimisto	2008, jatkuvaa	
Varmistaa alihankkijoilta, että IT-laitteet kierrätetään tehokkaasti ja asianmukaisesti	Tietohallinto-toimisto	2008, jatkuvaa	
Määrittellä tulostimien oletukseksi kaksipuolinen tulostus	Tietohallinto-toimisto	2008, jatkuvaa	

5 PAPERIN KULUTUS

Tavoite Vähentää paperin käyttöä 5 % 2009 vuoden loppuun mennessä verrattuna vuoden 2007 vastaavan ajankohdan tasoon ja lisätä paperin ympäristöystävällisyyttä.			Mittari Ostetun paperin määrä
Toimenpide	Vastuhenkilö	Aikataulu	Tehty
Ohjeistaa käyttäjät tulostamaan ja kopiomaan kaksipuolisia tulosteita	Tietohallintotoimisto	jatkuvaa	
Selvittää FSC (Forest Stewardship Council) -merkityn paperin käytettävyys	Antti Vehmas	2008	
Edistää sähköistä tiedonkäsittelyä	Antti Vehmas Tietohallintotoimisto	jatkuvaa	
Vähentää eri tavoin paperin käyttöä	Antti Vehmas Henkilökunta Kansanedustajat	Jatkuvaa	
Selvittää eduskunnan suurimmat paperinkäyttäjät monistamon lisäksi. Vaikuttaa heihin niin, että paperin käyttö vähenee huomattavasti	Yrtti-ryhmä	2010	

6 TOIMISTOTARVIKKEIDEN HANKINTA

Hankinnoissa suurin toimija on Hansel. Yhteistyö Hanselin ja sen valitsemien puitesopimustoimittajien kanssa on tärkeää.

Tavoite Vähentää hankittujen toimistotarvikkeiden määrää 5 % vuonna 2009 verrattuna vuoden 2007 määrään. Hankkia enemmän ympäristöystävällisiä tuotteita.			Mittari Hankittujen toimistotarvikkeiden määrä Ympäristöystävällisten tuotteiden määrä
Toimenpide	Vastuhenkilö	Aikataulu	Tehty
Kehittää ympäristökriteerit hankinnoille yhteistyössä Hanselin ja puitesopimustoimittajien kanssa	Simo Valkeajärvi Pentti Kykkänen	2009-2010	
Merkitä ympäristöystävälliset tuotteet varastohallintaohjelmaan	Pentti Kykkänen	2009-2010	
Edistää toimistotarvikkeiden käytön vähentämistä	Yrtti-ryhmä	2008-2010	

7 SISÄINEN JA ULKOINEN TIEDOTTAMINEN

Tavoite Kehittää ympäristöasioille tiedotuskanava ja luoda toimintamalli, jolla ympäristöasioita koskeva tiedotus hoidetaan.			Mittari Ekovinkkien määrä Juttujen määrä intranetissa
Toimenpide	Vastuhenkilö	Aikataulu	Tehty
Luoda ympäristösivusto intranettiin	Ympäristöpäällikkö	2009	
Välittää säännöllisesti ekovinkkejä ja ohjeistuksia	Eduskuntatiedotus	jatkuvaa	

8 SIIVOUSTYÖ

Tavoite Siivoustoimen ympäristöystävällisyyden lisääminen.			Mittari Ympäristöystävällisten puhdistusaineiden ja siivousvälineiden määrä Käytettyjen puhdistusaineiden määrä
Toimenpide	Vastuuhenkilö	Aikataulu	Tehty
Kartoittaa käytössä olevien aineiden, välineiden ja koneiden ympäristöystävällisyys	Siivoustyönjohtajat	2009	
Ympäristöystävällisten tuotteiden käytön lisääminen	Siivoustyönjohtajat	2009	
Selvittää koneiden ja työvaatteiden kierrätysmahdollisuudet	Siivoustyönjohtajat	2010	
Lisätään laitoshuoltajien mahdollisuutta seurata ja kehittää kierrätyksen toteutumaa	Siivoustyönjohtajat	2010	
Ottaa uusi varastokirjanpito käyttöön seuranta varten	Siivoustyönjohtajat	2009	

9 SISÄISET KULJETUKSET

Tavoite Vähentää eduskunnan omien kuljetusten aiheuttamia ympäristövaikutuksia.			Mittari Ajojen aiheuttamat CO ₂ - ja pienhiukkaspäästöt Käytettyjen pesuaineiden määrä
Toimenpide	Vastuuhenkilö	Aikataulu	Tehty
Lisätään autojen ympäristöystävällisyyttä	Seppo Jolkkonen	2011	
Järjestetään kuljettajille säännöllisesti taloudellisen ajotavan koulutus	Seppo Jolkkonen	jatkuvaa	
Lisätään ympäristömerkittyjen tuotteiden käyttöä	Seppo Jolkkonen	jatkuvaa	
Tehostetaan pesuaineiden ja vahojen käyttöä	Seppo Jolkkonen	jatkuvaa	

